

مدیریت کتابخانه: رویکرد مطالعه موردی

■ Green, Ravonne A. (2007)

Library Management: A Case Study approach. Oxford: Chandos, 161 p.
ISBN-10: 1843343495, ISBN-13: 9781843343493-

مقدمه

مدیریت کتابخانه از جمله تخصص‌های ضروری در حوزه فعالیت حرفه‌ای کتابداری است که با تکیه بر روش‌ها، فنون و مهارت‌های علمی، آگاهی و دانش تخصصی و نیز تجربه‌های ارزشمند پشتیبانی می‌شود. برای هدایت و مدیریت کارهای مختلف در کتابخانه، به مدیریتی کارآمد و اثربخش نیاز هست تا با تکیه بر آن بخش‌ها و گروه‌های مختلف کاری بتوانند در یک فرایند یکپارچه و منسجم به ارائه خدمات اطلاعاتی مبادرت ورزند. برای مدیریت مطلوب در فضای کتابخانه، داشتن برنامه‌های روش‌مند و مبتنی بر مبانی ساختاری برنامه‌ریزی ضروری است. در

12. Phenix
13. Intellectual property
14. Christine Pawley
15. Sanford Berman
16. Edgardo Civallero
17. Shiraz Durrani
18. IFLA, FAITH and UNESCO
19. UNESCO's Statement on Human Rights Research
20. Censorship
21. Commercialization
22. Academic freedom
23. International relations
24. National security policies
25. Information poverty
26. Universal Declaration of Human Rights
27. Boon

مآخذ

1. Amazon (2007). Review about Librarianship and Human Rights: a twenty first century guide by Toni Samek. Available:

http://www.amazon.com/Librarianship-Human-Rights-Twenty-First-Century/dp/1843341980/ref=sr_1_1?ie=UTF8&s=books&qid=1272867282&sr=81-

2. Phenix, Katharine [Reviewer] (2007). Book review about Librarianship and Human Rights: a twenty first century guide by Toni Samek. Available:

<http://libr.org/srrt/news/srrt158.pdf>

3. Rikowski, Ruth [Reviewer] Review about Librarianship and Human Rights: a twenty first century guide by Toni Samek. Available:

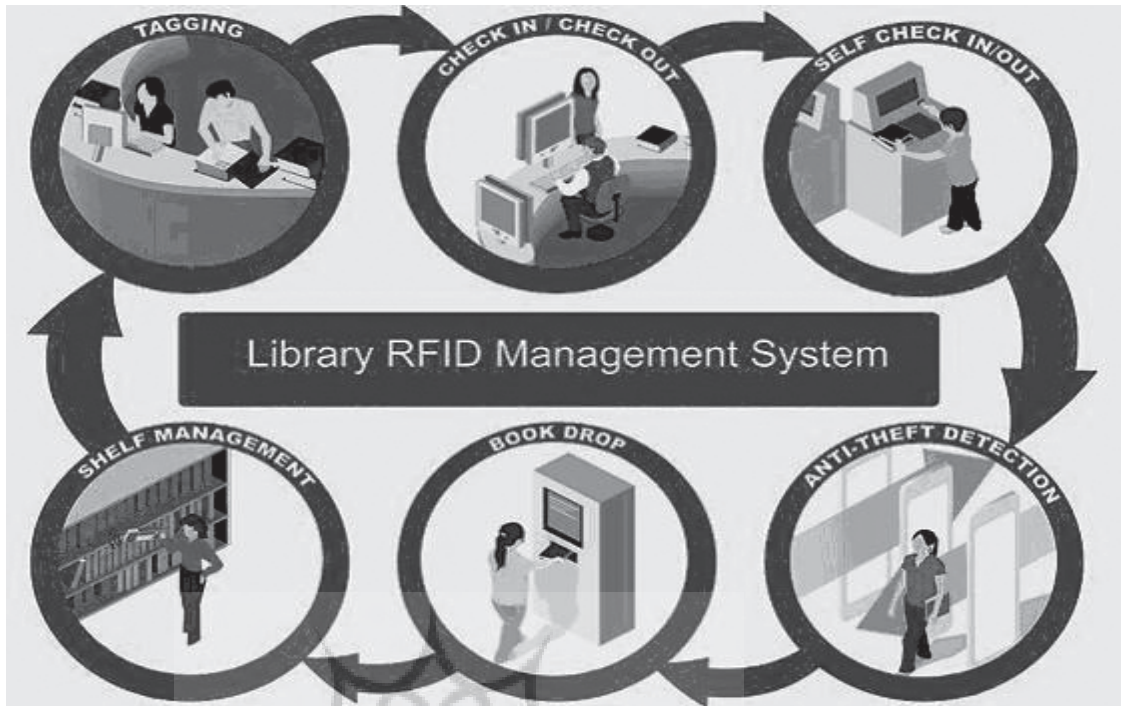
<http://www.managinginformation.com/bookreviews/reviews/Librarianship%20and%20Human%20Rights.htm>

4. Boon, Michele Hilton [Reviewer] (2007). Book review about Librarianship and Human Rights: a twenty first century guide by Toni Samek. SHINE Journal, Volume 52, June, p. 14 -15. Available:

<http://www.shinelib.org.uk/Interim/Journal52/boon.htm>

5. Critical Librarianship: an interview with Toni Samek (2007). by tara robertson [interviewer], November, 13, Available:

<http://bclaifc.wordpress.com/200713/11//critical-librarianship-an-interview-with-toni-samek/>

**کتاب که یکی از
آثار نوین در حوزه
مدیریت کتابخانه‌ها
و مراکز اطلاع‌رسانی
است و با تکیه بر
برخی از مطالعات
و بررسی‌های نوین
مدیریتی تدوین
شده، معرفی مبانی
پایه مدیریت**

**و توانایی‌های
موردنیاز در عرصه
برنامه‌ریزی و هدایت
فعالیت‌های فنی و
تخصصی کتابداری
است و تلاشی
قابل‌قبول در این
حوزه به‌شمار می‌آید**

برنامه‌ریزی همراه است. در این میان استفاده از راهبردهایی که می‌تواند توانایی مدیر را در بهره‌گیری مناسب از امکانات و نیروی انسانی افزایش دهد، قابل توجه است. روش‌های کارآمد مدیریتی در کتابخانه‌ها این مزیت را در پی دارند که کتابداران با تکیه بر آن می‌توانند از توانمندی‌های بالاتری برخوردار شده و استفاده مناسبی از مجموعه منابع اطلاعاتی به‌منظور اطلاع‌رسانی اثربخش داشته باشند. مدیریت کتابخانه با تکیه بر امکانات نوین چون اینترنت، پایگاه‌های اطلاعاتی، شبکه و فناوری‌های اطلاعاتی، موجب شده تا بسیاری از مشکلات موجود در مسیر اشاعه مطلوب اطلاعات مرتفع شده یا کم‌رنگ شوند. مدیریت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی با توجه به ویژگی‌های این مراکز تدوین می‌شود و بهره‌گیری از تجارب ارزشمند کتابداران، نقش مهمی در تقویت فعالیت و کارایی این مراکز به‌همراه دارد.

باید به این نکته مهم اشاره کرد که بحث مدیریت کتابخانه از جمله مباحثی است که با تکیه بر برخی از توانایی‌های فنی و حرفه‌ای در حوزه کاری کتابداری مطرح می‌شود. در این باره پرداختن به راهبردها و فنون اصلی مدیریت کتابخانه و مراکز اطلاع‌رسانی می‌تواند حاوی برخی از سودمندی‌های علمی باشد که کتابداران در عرصه فعالیت‌های حرفه‌ای خود به‌نحو مناسبی از آن بهره می‌گیرند.

معرفی ویراستار اثر

ویراستار کتاب، راوون گرین^۱، استادیار مقطع کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی در دانشگاه ایالتی والدوستا^۲ در ایالات متحد است که در آنجا به تدریس درس مدیریت کتابخانه اشتغال دارد (انتشارات چندس [تارنگار]، ۲۰۰۷). وی در زمینه مطالعات

مدیریت نوین کتابخانه‌ها، همکاری نزدیک و تفاهم حرفه‌ای میان سطوح مدیریتی و کارشناسی امری اجتناب‌ناپذیر است. مدیران توانمند کتابخانه‌ها تلاش می‌کنند تا بتوانند با استفاده از ابزارهای مختلف، نظیر بودجه، فضا، تجهیزات، منابع اطلاعاتی، و دیگر امکانات موجود به تدوین یک نظام خدمات اطلاع‌رسانی بپردازند و از این طریق فعالیت‌های حرفه‌ای کتابخانه را ارتقا بخشند. در این میان نیروی انسانی متخصص و توانمند می‌تواند نقشی بسزا ایفا کند. به هر میزان که کتابخانه‌ها در به‌کارگیری توانایی‌های بالقوه کاری نیروهای انسانی موفق‌تر عمل کنند، می‌توان انتظار داشت که خدمات اطلاع‌رسانی بهتری به اعضا و مراجعان ارائه شود. همچنین سطوح متعددی از خدمات برای کاربران متفاوت ایجاد می‌شود که از طریق آن پاسخ‌گویی به نیازهای اطلاعاتی^۲ گوناگون، بهتر و مناسب‌تر صورت می‌پذیرد. کتاب با رویکردی نظام‌مند به بررسی وظایف حرفه‌ای مدیریت در عرصه کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداخته و تلاش شده تا مدیریت کتابخانه با استفاده از رهنمودهای نوین در زمینه مبانی مدیریت در اطلاع‌رسانی تطبیق داده شود.

مدیریت در کتابخانه

بحث مدیریت در کتابخانه یکی از مباحث بنیادی در حوزه مطالعاتی کتابداری و اطلاع‌رسانی است. فنون و روش‌هایی که در این زمینه مطرح می‌شود، از سویی به مبانی مدیریت مربوط می‌شود، و از سوی دیگر، از دانش تخصصی کتابداری مدد می‌گیرد. علاوه بر آن زمینه‌های دیگر موضوعی مانند روان‌شناسی، جامعه‌شناسی و اقتصاد می‌توانند به یاری مدیریت کتابخانه آمده و این توانایی مهم را پشتیبانی کنند. مدیریت در کتابخانه با فرایندهای

مربوط به حوزه پژوهشی مدیریت و برنامه‌ریزی در کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی دارای تجربه و دانش مطلوبی است. از گرین تا کنون آثاری در این زمینه به‌صورت مقاله، کتاب، و ارائه در همایش منتشر شده است. این نویسنده را می‌توان یکی از متخصصان و پژوهشگران عرصه مدیریت کتابخانه به‌شمار آورد که دارای آثار علمی سودمندی برای جامعه حرفه‌ای این زمینه مطالعاتی است.

معرفی بخش‌های کتاب

کتاب شامل دو بخش است. موضوع بخش اول معرفی و توضیح مطالعه موردی به‌عنوان ابزار پژوهشی است. در این بخش چرایی بهره‌گیری از روش مطالعه موردی بررسی شده است. همچنین هدف اصلی از انجام مطالعه موردی و نیز پژوهش‌های مبتنی بر مطالعه موردی و انواع آن تشریح شده است. از مطالب دیگر این بخش باید از مبحث مبانی و اصول پایه در استفاده از مطالعه موردی نام برد. در ادامه نیز سودمندی‌های بهره‌گیری از رویکرد مطالعه موردی برای ارزیابی برنامه‌های پژوهشی تشریح و ویژگی‌های آن بررسی و تحلیل شده است.

در بخش دوم، مطالعات موردی که در دانشگاه ایالتی والدوستا به انجام رسیده، در چند فصل معرفی شده است. این فصل‌ها شامل مطالعات موردی است که با همکاری و مشارکت دانشجویان در حوزه مدیریت کتابخانه در دانشگاه ایالتی والدوستا نگاشته شده است. فصل‌ها شامل پرسش‌های تفصیلی، بررسی‌ها، تحلیل‌ها و سناریوهای مختلفی است که به‌منظور بحث و بررسی درباره مسائل مربوط به مدیریت بهینه کتابخانه مطرح شده است. از مباحثی که در این بخش تشریح و بیان شده است، می‌توان از آموزش‌های تخصصی و فنی مربوط به کارکنان کتابخانه دانشگاهی نام برد که درخصوص انواع دوره‌های کاربردی و عملیاتی است. همچنین موضوع سانسور^۷ در ارائه منابع و خدمات اطلاعاتی مطرح و مشکلات مربوط به آن تشریح شده است. از دیگر مباحث، مشکلات مربوط به تصمیم‌گیری درباره مبحث تعامل‌های کاری در کتابخانه‌های دانشگاهی است. به‌طور کلی در این کتاب تلاش شده تا با طرح موضوع‌های مربوط به مشکلات و راه‌حل‌های موردنظر در مدیریت بهتر کتابخانه‌های دانشگاهی بر غنای این فصل افزوده شود.

تحلیل و بررسی اثر

کتاب که یکی از آثار نوین در حوزه مدیریت کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی است و با تکیه بر برخی از مطالعات و بررسی‌های نوین مدیریتی تدوین شده، معرفی مبانی پایه مدیریت و توانایی‌های موردنیاز در عرصه برنامه‌ریزی و هدایت فعالیت‌های فنی و تخصصی کتابداری است و تلاشی قابل‌قبول در این حوزه به‌شمار می‌آید.

رویکرد کتاب با توجه به معرفی چند مطالعه موردی، بررسی و تحلیل وضع مدیریت کتابخانه‌ها از منظر کاربردی و اجرایی

است. با توجه به معرفی نتایج پژوهش‌های صورت‌گرفته، مؤلفان بر آن بوده‌اند تا گزارش‌های مربوط به مطالعات صورت‌گرفته را در قالب‌های مدون و چارچوب‌های معین تشریح کنند.

توجه به برخی از یافته‌های نوین در حوزه مطالعاتی مدیریت کتابخانه با تکیه بر مبانی مطالعات موردی و بهره‌گیری از این روش پژوهشی، سبب شده تا کتاب به‌عنوان متنی کاربردی در عرصه‌های حرفه‌ای هدایت و نظارت بر فعالیت‌های تخصصی کتابداری و اطلاع‌رسانی به‌شمار آید.

به‌نظر می‌رسد که کتاب در سطحی مناسب به فعالیت‌های موردانتظار مدیران کتابخانه و مرکز اطلاع‌رسانی توجه کرده و با بیان مطالب مربوط به مهارت‌های مدیریت و برنامه‌ریزی در حوزه کار کتابداری، به مهارت‌های اساسی در این زمینه می‌پردازد. گرچه رویکرد اثر به‌شیوه بررسی‌های خاص شکل گرفته است، ولی روند کلی متن و توضیحات ارائه‌شده می‌تواند در موقعیت‌های مشابه نیز مورد استفاده قرار گیرد.

اینکه توضیح و تشریح مطالب در اثر با توجه به مباحث روش‌شناسی مدیریت به‌انجام رسیده باشد، البته جای تأمل دارد و شاید در این زمینه نتوان از کارایی و اثربخشی متن به‌صورت کامل دفاع کرد. ولی می‌توان گفت که حیطة کاربردی مناسبی از یافته‌ها و دستاوردهای علمی مدیریت منابع، خدمات، نیروی انسانی و مشکلات پیش‌روی کتابداران بیان شده است. در این باره توانایی و ویراستار در ایجاد هماهنگی و یکدستی میان فصل‌های کتاب قابل توجه بوده و درواقع می‌توان از کتاب برای ارتقای مهارت‌هایی مؤثر در بهبود روند کاری کتابخانه استفاده کرد.

از سوی دیگر باید گفت که کتاب با هدف تأمین منبع اطلاعاتی سودمند برای متخصصان کتابداری و اطلاع‌رسانی، و نیز ارائه مهارت‌های ضروری برای مدیران کتابخانه، در راستای بهره‌گیری از رویکرد مطالعه موردی، به‌عنوان یک روش اثربخش برای حل مشکلات و سنجش مناسب این حیطة موضوعی تألیف شده است (آمازون^۸ [تارنگار]، ۲۰۰۷).

برخی از نکات کلیدی که در نگارش اثر مطرح شده در ادامه توضیح داده می‌شود. این عناصر در ساختار کتاب و تدوین اثر نقشی تعیین‌کننده دارند. یکی از ویژگی‌های کتاب آن است که مباحث و مطالب ارائه‌شده با تکیه بر نگرش و دانش متخصصان حرفه‌ای بیان شده است. طرح مباحث با توجه به تجارب عملی نگارندگان تشریح شده است. علاوه بر آن، از برخی مهارت‌ها و تجربه‌های کاری و فنی دانشجویان در این زمینه استفاده شده است. زیرا برخی از نویسندگان خود مشغول تحصیل در مقاطع تحصیلات تکمیلی کتابداری هستند. خصوصیت دیگر متن آن است که راهنمایی‌های اثر، برای خوانندگان از طریق فرایندهای مطالعات موردی بیان شده که در تثبیت رویکرد عملیاتی کتاب نقشی مهم برعهده دارد.

از دیگر ویژگی‌های کتاب آن است که راهبردهای پیشنهادی برای اجرا و حفاظت از روابط میان افراد، اخلاق و سیاست به‌منظور

گردآوری، مجموعه‌سازی، تحلیل و تفسیر داده‌های کمی و کیفی، در کنار گزارش‌گیری‌های منتج از مطالعه موردی بیان شده است. کتاب برای استفاده دانشجویان مقطع کارشناسی‌ارشد رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی تدوین شده و حیطه مطالب و مباحث آن عمدتاً در این سطح تنظیم شده و می‌توان از این منظر به آن در حکم متنی درسی و سطح بالا نگریست. علاوه بر آن، در این خصوص باید یادآور شد که مدیران و اداره‌کنندگان کتابخانه، می‌توانند مباحث بنیادی و مهم سودمندی را در این منبع بازیابی کنند و از آن به‌عنوان ابزاری برای حل مشکلات مدیریتی در کتابخانه بهره گیرند.

از جمله مباحث مطرح‌شده در اثر که مربوط به مدیریت نیروی انسانی و مسائل خاص آن است، باید به راهبردهایی اشاره کرد که می‌تواند سبب دلگرمی کارکنان به فعالیت‌های حرفه‌ای شود. وازگان تخصصی و اصطلاح‌های بکارگرفته‌شده در پایان هر فصل کتاب در قالب اصطلاح‌نامه مربوط به همان فصل آمده است که می‌تواند در مطالعه و بهره‌گیری خواننده از متن سودمند باشد. همچنین در پایان هر فصل پرسش‌های مهم و اساسی از مطالب آن بیان شده که می‌تواند نقش مؤثری در تحلیل و بررسی بیشتر متن به‌همراه داشته باشد. از سوی دیگر، خوانندگان نیز تشویق می‌شوند تا با استفاده از مباحث فصل‌ها و آگاهی‌های خویش به پاسخ‌گویی مناسب اقدام کنند. از دیگر ویژگی‌های متن آن است که چند تمرین کاربردی در متن قرار گرفته تا علاقه‌مندان در حین مطالعه اثر با تقویت مهارت‌های شناختی خود بتوانند بهره‌گیری بهتری از کتاب داشته باشند. همچنین در پایان هر فصل، منابع و متون سودمند برای مطالعه بیشتر ارائه شده که می‌تواند نقش راهنما برای خوانندگان در دست‌یابی به متون مرتبط داشته باشد. علاوه بر آن، ارائه نمونه‌های متعدد و گوناگون از مطالعه‌های موردی که با توجه به شرایط مختلف کاری در کتابخانه تعریف و تدوین شده‌اند، نقش مؤثری در درک متن دارد. این مطالعات با توضیح دربارهٔ هر یک از موارد مذکور همراه بوده است.

یکی از ویژگی‌های دیگر اثر، برجسته‌سازی نکات مهم در کتاب است که به‌صورت کلیدی برای درک بهتر موضوع و محتوای هر فصل به کار گرفته شده است. در این باره برخی از موارد اصلی در قالب جمله‌های کوتاه که حاوی چکیده پیام و موضوع موردنظر است، بیان شده است.

موضوعی که در بررسی کلی کتاب باید به آن اشاره کرد آن است که پرداختن به مطالعه‌های موردی در محیطی خاص سبب شده تا کاربرد اثر در نگاه نخست به مشکلات و مسائل مربوط به دانشگاه والدوستا متمرکز شود و از این رو، تلاش برای ارائه یک دیدگاه کلی‌نگر نیز در کتاب به‌انجام رسیده تا به جنبه‌های کلان و قابل تسری در متن نیز توجه شود. ولی رویکرد سنجش وضع و توضیح مفاهیم با تکیه بر مطالعه‌های موردی در شرایط خاص، به نوعی بخش دوم کتاب را به‌صورت یک متن مشخص برای حل مشکلات دانشگاه و کتابخانه‌ای خاص درآورده است.

نتیجه‌گیری

کتاب مدیریت کتابخانه یکی از آثار مناسب در حوزه مطالعاتی مدیریت و برنامه‌ریزی برای کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی است که از سوی پدیدآورنده‌ای متخصص نوشته شده است. کتاب با ارائه مبانی نظری روش پژوهشی مطالعه موردی آغاز می‌شود و سپس به کاربردهای اجرایی و عملیاتی این عرصه می‌پردازد.

بخش نخست کتاب شامل چند فصل است که نخستین فصل کتاب مطالعه موردی را به‌عنوان یک روش پژوهشی شرح می‌دهد. فصل دوم چارچوبی از پردازش‌هایی مطرح می‌کند که شامل هدایت جریان مطالعه موردی می‌شود. در فصل سوم یک مدل واقعی برای تثبیت موقعیت کتابخانه ارائه شده است. در مجموع در بخش اول بیشتر به عناصر، مقدمات و ساختار روش پژوهش مطالعه موردی توجه شده است. در حالی که در بخش دوم شاهد معرفی چند مطالعه موردی هستیم که در دانشگاه والدوستا اجرا شده است.

در طول متن شاهد بهره‌گیری مؤلف از مبانی حرفه‌ای علم مدیریت هستیم که با تلاش او در انطباق با کاربردهای نظارت و هدایت در کتابخانه همراه است. ساختار اثر به‌عنوان متن درسی و به‌منظور بهره‌گیری دانشجویان، به‌ویژه در دوره کارشناسی‌ارشد کتابداری و اطلاع‌رسانی مناسب است. همچنین اثر برای استفاده دانشجویان، پژوهشگران و علاقه‌مندان به حوزه موضوعی مدیریت کتابخانه می‌تواند حاوی سودمندی‌های حرفه‌ای باشد.

پی‌نوشت‌ها:

1. Information services
2. Information needs
3. Ravnne Green
4. Valdosta State University
5. Chandos publishing
6. Case Study
7. Censorship
8. Chandos publishing

مآخذ

1. Amazon [website] (2007). Review about Library Management: A Case Study approach by Ravnne A. Green. Available: <http://www.amazon.com/Library-Management-Approach-Information-Professional/dp/1843343509>
2. Chandos publishing [website] (2007). About the editor of Library Management: A Case Study approach. Available: <http://www.woodheadpublishing.com/en/book.aspx?bookID=1787&ChandosTitle=1>

کتاب برای استفاده

دانشجویان مقطع

کارشناسی‌ارشد

رشته کتابداری و

اطلاع‌رسانی تدوین

شده و حیطه مطالب

و مباحث آن عمدتاً

در این سطح تنظیم

شده و می‌توان از

این منظر به آن در

حکم متنی درسی و

سطح بالا نگریست

در طول متن شاهد

بهره‌گیری مؤلف از

مبانی حرفه‌ای علم

مدیریت هستیم که

با تلاش او در انطباق

با کاربردهای نظارت

و هدایت در کتابخانه

همراه است